

Resa till Litauen 21-28 april 2024

Deltagare

Reseledare Karin Knutsson, chaufför Jan Benjaminsson, Yvonne Johansson, Siv Neuman, Ingrid Sköld, Kerstin Andersson, Christina Nyberg, Karin Ankarlid, Göran Johansson samt undertecknad Kristina Andersson

Resedagbok och personliga reflektion under min resa tillsammans med organisationen Vänner emellan som är en politisk och religiöst obunden förening som sändt hjälpsändningar till Litauen sedan 1999. Grunden i verksamheten är insamling av kläder och andra vardagssaker. Organisationen stöttar tre familjecentraler, en scoutkår samt ett härbärge. Man ger också stöd genom att köpa linnevaror både av fabriker och enskilda sömmerskor och sälja dem vidare i Sverige samt stöttar vävstugor. I samarbete med familjecentralerna stödjer man även enskilda familjer och individer t.ex. tandvårdsfond, studiestipendier, hjälp vid sjukdom mm. Resan är en lite sen 70-årspresent från min syster Ingrid. Ingrid arbetar ideellt sedan många år i Vänner emellans butik i Boxholm och det är hennes 11:e resa och min första.

Söndag 21 april

Morgonen började ganska tidigt med att vi hjälps åt att packa bussen med massor av banankartonger fyllda med kläder, husgeråd, verktyg samt en del livsmedel, tavlor, cyklar mm. Vi har också med leksaker och pyssel till de barn vi kommer att träffa. Alla kartonger är märkta med namn på de orter som vi ska besöka, Pakruojis, Birzai och Plunge. Chauffören Jan styr med van hand packningen av bussen så att logistiken fungerar perfekt och alla kartonger så småningom hamnar på rätt plats.

Jag hinner också gå runt och titta lite i butiken och blir imponerad över ordningen och mångfalden av varor som finns till försäljning och att det utöver secondhand även finns ett stort utbud av vackra linnekläder och handdukar mm.

Bussresan ner till Karlshamn, där vi ska ta färjan över till Litauen, avlöper enligt plan. Överfarten blir rejält gungig, det blåser upp till 18 sekundmeter i vindbyarna så vi intar våra bäddar i hytterna tidigt och försöker sova, dock utan någon större framgång.

Pakruojis 22 - 23 april

Våra första två dagar i Litauen bor vi i den lilla staden Pakruojis i norra Litauen. Det snöar och är kallt. I staden finns ett hjälpcenter (SOS-centret) som är en ganska ny samarbetspartner för Vänner emellan. Laima är vår tolk och hon är också en av initiativtagarna till att SOS-centrumet bildades. Centrat startade sin verksamhet strax efter att Litauen blev självständigt i början av 1990-talet. Trakten var då mycket fattig och många barn omhändertogs och fick bo på barnhem. Syftet med centrat var att

stötta familjer så att barnen kunde få bo kvar i hemmet. Man hjälpte till med pengar till tandläkaren, glasögon, kläder, skolmaterial mm. I dag är nöden inte så stor men fortfarande finns det många utsatta familjer och nu är syftet att hjälpa till att öka livskvaliteten hos familjerna. Man har i dag barnverksamhet på eftermiddagar samt sommarläger. De delar också regelbundet ut kläder till behövande familjer. För att finansiera verksamheten driver de secondhandbutiker. Tidigare hade man fyra butiker men idag finns det bara en kvar. Utflyttningen från trakten är stor, främst är det unga arbetsföra som flyttar utomlands eller till större städer. I dag kommer huvudparten av det som säljs i deras secondhandbutik från Väner emellan. Tillsammans med två trevliga kvinnor som jobbar i butiken lastar vi av massor med varor i deras lager i en stor lada och besöker sen butiken som är en central knutpunkt i staden.

Man diskuterar vad det finns behov av att Väner emellan skickar. Det finns behov av i stort sett allt, utom manglar och pälsar. Det är fortfarande kallt och snön ligger kvar på marken.

Där är häftigt att se hur saker från Väner emellan kommer fram och blir till nytta. Flera av deltagarna från Boxholm känner igen saker i butiken. På eftermiddagen besöker vi först en stor herrgård och blir livfullt guidade i den vackra herrgårdsbyggnaden, den skräckinjagande tortyrkammaren samt destilleriet där vi också får provsmaka drycken de framställer.

Därefter besöker vi två barnfamiljer och överlämnar lite presenter till barnen. I den ena familjen finns det åtta barn i åldern 1-13 år. Det är enkelt och trångt men barnen är

glada och välklädda. I den andra familjen är det två pojkar. Den äldre tycker om att teckna och måla så han får en del material för det, han önskade sig också ett schackspel, vilket han får. Lillebror tycker om att bygga lego och blir så glad över den stora legolådan vi har med oss.

Vi gör också ett besök i synagogan i Pakruojis. Före första världskriget bodde det drygt 1500 judar här vilket utgjorde ca 75 % av hela den lilla stadens befolkning. Efter krigsslutet flyttade många judar från området. 1939 fanns här 129 judiska familjer. Samtliga judar blev dödade under andra världskriget. Läkaren med familj avrättades sist för att man ville ha så mycket nytta som möjligt av honom innan man sköt dem. Synagogan användes efter kriget som magasin och alla vackra målningar och tapeter målades över. På senare år har en varsam restaurering genomförts med stöd av EU-medel. Med hjälp av foton, små tapetbitar, några bitar av gamla plankor mm har man lyckats återskapa synagogan. I dag bor det inga judar i trakten och synagogan används inte som en religiös byggnad utan det är främst ett minnesmärke över de judar som bott i staden och deras sorgliga öde.

Birzai 24-25 april

Snön har övergått i regn när vi på väg till Birzai besöker linnefabriken Linas i Panevezys. Linneindustrin har tappat många kunder och flera lokaler i det stora industriområdet står tomma. Organisationen Vänner emellan köper in linnevaror direkt från några linnefabriker och säljer sedan vidare i sin butik i Boxholm. All vinst skickas tillbaka till Litauen och går till de verksamheter i Litauen som man samarbetar med.

I en by utanför Birzai besöker vi ett familjekriscenter och blir bjudna på lunch. Centrat är mottagare av hjälpsändningar och ekonomiskt bidrag från Vänner emellan sedan 15 år. Även här stämmer man av vad behovet av hjälpsändningarna bör innehålla. Här är

25 barn inskrivna och får komma hit efter skolan. De får ett mål mat, leka, pyssla, läsa läxor. Utöver det bedriver de sommarläger för 70 barn. De får ca 1900 Euro/år i kommunalt bidrag men det räcker inte långt. Elen är väldigt dyr och Vänner emellan betalar en del av elräkningen. För många år sedan berättade personalen att dom hade en dröm om en bakugn så att dom själva skulle kunna baka det bröd som de delade ut till familjer. Det blev ett helt bageri och Vänner emellan skänkte mycket av pengarna till byggnationen. Kriscentret hade kontakt med en pensionerad bagare i Kumla som skänkte en hel bageriutrustning och mannen åkte även över till Litauen och lärde dem att baka med den nya utrustningen. När vi kommer dit får vi på ljuvligt nybakat bröd.

Sedan besöker vi ytterligare en familj och här känns det förhoppningsfullt. Mamman har snart läst in gymnasiet och hoppas kunna utbilda sig. De har påbörjat reovering av huset och bl.a. satt in badrum. Våren är på gång och snön smälter undan.

Dagen efter besöker vi ännu en av centrats familjecentraler där vi äter goda kåldolmar till lunch och får små fina presenter i form av etuier med en chokladkaka och tepåsar i. Denna lokal ligger centralt i staden Birzai. Det bor ca 11 000 innevånare i staden varav ca 2500 har behov av sociala insatser och stöd. Barnen får komma till familjecentralen och familjerna får hämta 5 kg matvaror 4 gånger/år. Det finns även tio personer som får komma till centrat 2 gånger/vecka för att duscha och tvätta sina kläder. Innan vi åker från Birzai ges vi möjlighet att handla i en linnebutik.

Plunge 26-28 april

På väg till Plunge besöker vi Korskullen där mängder av kors trängs med varandra. Första korset lär ha satts där av en familj vars son överlevt en svår sjukdom. Efter det började folk sätta kors på kullen när någon nära överlevt. Under sovjettiden revs korsen många gånger ner och brändes av regimen men folket gav inte upp och efter varje gång fylldes kullen åter med kors. I dag är det ett oräkneligt antal kors, många är tyvärr trasiga och har ramlat omkull men Vänner emellans kors från 2008 är välbevarat.¹

De sista dagarna är vi i staden Plunge. Vi tar avsked av vård guide Laima och hälsar guiden Ausra välkommen. Ausra har tolkat åt Vänner emellan i många år och det blev ett kärt återseende för flera.

¹ Korskullen finns beskriven i flera andra reseberättelse, se t.ex. vår- och höstresan 2015.

Vänner emellan har stöttat olika verksamheter i staden i 25 år. Vi börjar med att besöka två sömmerskor. Hos den första köper Vänner emellan främst olika typer av tröjor, koftor och toppar. Den andra sömmerskan syr klänningar, byxor, blusar mm. Vi får också möjlighet att själva handla med hem det vi önskar. Båda sömmerskorna har tappat en stor del av sina kunder och kan inte bedriva daglig verksamhet längre och är tacksamma över Vänner emellans inköp.

Nästa mål är Plunges härbärke där vi visas runt av föreståndaren Gintaras. Det finns plats för 37 personer på härbärgen. Nya boende får först bo i s.k. karantänsrum tills man ser att de är smittfria. Därefter flyttar man över till 10-bädds rum. Sköter man sig och följer reglerna kan man få flytta en trappa upp och bo i 2-bädds rum. Vänner emellan har finansierat ett växthus, till vilket det nu stod tomatplantor i varje fönster i väntan på att bli utplanterade. Även en snickarverkstad, där man bl.a. tillverkar fågelholkar, är skänkt av Vänner emellan, liksom kläder, bäddutrustning samt husgeråd som de boende dels kan få del av på härbärgen dels får med sig om de flyttar vidare till eget boende. Härbärgen drivs med kommunala bidrag och all personal är utbildad. För att få lite extrapengar blir de boende ibland anlitade av kommunen bl.a. sköter de om en bit mark, den s.k. slottskullen, de har också en terapiverkstad där de tillverkar prydnadsaker, kassar, mattor mm. Vänner emellan köper med sig tio fågelholkar, insektshotell och några mattor.

Vi fortsätter till familjecentralen Cyrulis som bedriver verksamhet för socialt utsatta barn och ungdomar och som har samarbetat med Vänner emellan nästan ändå från starten. Här bli vi åter varmt välkomnade först med kramar från barnen sedan med ett vackert dukat kaffebord i de Litauiska och svenska färgerna. För Vänner emellans

räkning, tackar Karin av Vanda som varit med och startat Cyrulis för 27 år sedan och varit dess föreståndare sedan dess. Vanda går nu i pension och hennes efterträdare hälsas välkommen. När familjecentrat startade var deras hus helt fallfärdigt, de har gjort en otrolig resa under dessa år, både verksamhetsmässigt och lokalmässigt och Vänner emellan har varit en viktig stöttepelare i arbetet. På Cyrulis har man under senare år fått det bättre men även här diskuteras vilka kvarvarande hjälpbehov som finns. Jag imponeras av den ständiga dialogen som sker på varje ställe vi besöker. Barnen har gjort små smycken och band i de Litauiska och svenska färgerna och de fäster smyckena på våra bröst. Sedan grillar vi korv på centrats gård tillsammans med barnen, personalen och några föräldrar.

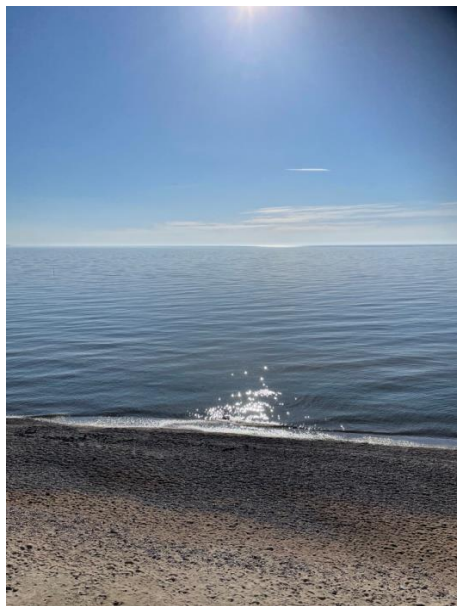
Även i Plunge besöker vi ett minnesmärke från judeförintelsen. Några km utanför staden finns ett stort område med judiska massgravar, vackert beläget i en björksluttning, men med en fruktansvärd historia. Hit beordrades 1800 judar, halva Plunges dåvarande befolkning, att vandra. Väl där fick de gräva sina egna gravar och blev sen skjutna. En enda jude överlevde eftersom han var beordrad att ingå i den röda armén. Efter kriget tog han initiativet till denna minnesplats. Han var träskulptör och på området finns flera skulpturer som han gjort. Den på bilden föreställer en familj och heter Född för att leva. Det är svårt att ta in hur mycket som Litauens befolkning har tvingats genomlida.

Vi hinner också besöka scoutledaren Kristina, på hennes arbetsplats Plunges bibliotek, och får berättat både om biblioteket och scoutkåren. Scoutkåren organiserar ca 70 barn- och ungdomar samt arrangerar stora sommarläger.

Därefter besöker vi stadshuset i vars källare det finns en vävstuga. Samtliga ca 15 vävstolar är skänkta av Vänner emellan och på plats har man hjälpt till att sätta upp vävar och hållit vävkurser. Vi vandrar runt i stadshuset där det myllrar av kultur bl.a. konstutställning och dansuppvisning.

Denna sista dag är inte Ausra med oss eftersom hon och hennes son håller på att öppna hennes camping vid kusten. Trots att de är överlupna av arbete bjuder de in oss att besöka dem på vägen tillbaka till färjan. De bjuder på kaffe och visar oss runt på campingen som är så vacker och rofylld. Vädret som först bjöd på snö, därefter regn, avslutade nu med sol, blå himmel och blommande träd. Havet ligger stilla och blankt under hemresan och vi sover gott i våra kojor.

Så tacksam för en lärorik resa och så imponerad av Vänner emellans arbete. Jag har upplevt så oerhört mycket, det är så mycket som jag inte visste, både om landet i stort men främst om Vänner emellans biståndsarbete. Jag är väl medveten om att denna resdagbok blev i längsta laget men alla upplevelser och intryck hade kunnat räcka till lika många sidor till.

Vilka eldsjälar det finns i Vänner emellan.

- allt ideellt arbete man lägger ner, så många olika verksamheter man stödjer och på så många olika sätt,
- vänskapen mellan givar- och mottagarorganisationerna,
- systematiken i uppföljning och avstämning,

- förvisningen om att allt kommer dit det är tänkt,
- det stora behov som fortfarande finns och tacksamheten från vännerna i Litauen.

Allt detta kommer att finnas med mig länge. Varmt tack till min syster för en ovärderlig födelsedagspresent, till reseledare, chaufför, och alla reskamrater!

Minnesanteckningar Kristina Andersson